

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος
ὡς κοινωνική ὁμάς (πίεσως) κατὰ τὴν
ἐπίτευξιν τῶν στόχων τῆς. Ἐκδόσεις
«Τῆνος», Ἀθήνα 1973, σ. 54.

ὑπὸ Νικ. Χ. Βικέτου
πρυοῦχου τοῦ τμήματος Δημοσίων Δι-
καιῶν καὶ Πολιτικῆς Ἐπιστήμης τῆς Νο-
μικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συνταχθεῖσα ἀρχικῶς προκειμένου νὰ
υποβληθῆ «εἰς σεμινάριον θεμάτων Πολι-
τικῆς Ἐπιστήμης τῆς Νομικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», ἡ παροῦσα
μελέτη ἐδόθη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν δη-
μοσιότικον προκειμένου νὰ προκαλέσῃ τὸ
ἐνδιαφέρον «πρὸς μελέτην καὶ ἔρευναν
τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων ἐν Ἑλλάδι» (σ. 9).
Ἀδτι περιέχει δύο κύρια μέρη, εἰς τὰ
ὅποια ἐκτιθενται αἱ ἀπόψεις τοῦ συγ-
γραφέως, καὶ ἐν τρίτῳ, ἐν εἰδει παραρ-
τήματος, εἰς τὸ ὅποιον ἀναδιοικεῖται
διαφορα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἐγ-
γραφα ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζονται ὀρι-
σμένα ἐκ τῶν ἀποφθεῶν τῶν. Εἰς τὸ πρῶτον
μέρος ὁ συγγραφεὺς ἐπιδιώκει νὰ προσδι-
ορίσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ θε-
ολογικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς ἐπόψεως,
τονίζων συγχρόνως τὰς δυσκολίας τὰς
ὅποιας συναντᾷ ὁ ἔρευνητὴς προκειμένου
νὰ οἰκονομίσῃ ἔννοιολογικῶς τοὺς ἐκ
τῶν δύο αὐτῶν διαφορετικῶν ἀποφθεῶν δια-
τυπουμένους ὀρισμοὺς περὶ ταύτης (σ. 11,
13). Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ συγγραφεὺς
κάνει λόγον περὶ τῶν «ἰδιαιτέρων χα-
ρακτηριστικῶν τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινο-
νικῆς ὁμάδος», τὰ ὅποια εἶναι «ἡ πολι-
τικὴ οὐδετερότητι» καὶ «ἡ συνεχῆς προσ-
πάθεια τῆς διὰ τὴν πνευματικὴν ὁλοκλή-
ρωσιν τοῦ ἀτόμου» (σ. 14). Οἱ «στόχοι»
(σ. 15) τῆς Ἐκκλησίας εἶναι «πνευματι-
κοὶ» καὶ «ποιμαντικοί». Οἱ δεῦτεροι ἀπα-
σχολοῦν περισσότερο τὴν Ἐκκλησίαν ὡς
κοινωνικὴν ὁμάδα, καὶ αὕτη καταβάλλει
διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν προσ-
πάθειαν ἐπιβάλλουσα «πίεσιν» ἐκδηλου-
μένην «οὐχὶ πάντοτε, ἀλλὰ κατὰ περι-
πτώσεις» (σ. 16). Βασιζόμενος ἐπὶ παρα-
δειγμάτων προερχομένων, κυρίως, ἐκ τῶν
ἐκδηλώσεων τῆς «Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκ-
κλησίας», ὁ συγγραφεὺς ἐπιβεβαιώνει τὴν
ὑπόθεσιν περὶ ἀσκήσεως «πίεσεως» ἐκ
μέρους τῆς Ἐκκλησίας γενικῶς «κατὰ
περιπτώσεις», χαρακτηρίζων οὕτως αὐτὴν
ὡς «ὁμάδα πίεσεως» (σ. 17-18).

Χωρὶς νὰ κάμῃ σαφῆ ἔννοιολογικὴν
διάκρισιν μεταξὺ τῶν «πίεσεων» τῶν
ἀσκηθῆσαν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ τῶν
ἄν ἀσκουμένων ἐπὶ τῆς συνειδησεως τῶν
πιστῶν ἐκ μέρους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς
καὶ τῆς Ὁρθόδοξης Ἑλληνικῆς Ἐκκλη-
σίας, ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ δεῦτερον μέρ-
ος τῆς ἐργασίας τοῦ ἀσχολεῖται εἰδικῶς

μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς
Ἑλλάδος ὡς «ὁμάδα πίεσεως». Δεχόμε-
νος κατ' ἀρχὴν ὅτι ἡ «ἀσκήσις πίεσεως
δὲν ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς»
(σ. 19), ἀναφέρεται ἐν συνεχείᾳ εἰς γε-
γονότα καὶ περιστατικά συγκεκριμένα
(«ἀπειλαὶ ἀφορισμοῦ συνλοουμένων γυ-
ναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ἀρνήσις εὐλογίας
τῶν γάμων, ἀτόμων φερόντων μακρὰν κό-
μην, ἀρνήσις παροχῆς τῆς Θείας Κοι-
νωνίας εἰς τὰ μέλη τῆς Στοᾶς, ἢ ἐν παντί
τρόπῳ ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἀναστενα-
ρίων, τὸ αὐτόματον διαζύγιον»), πρὸς
ἀποτροπὴν τῶν ὁποίων νομίζει ὅτι ἡ
Ἐκκλησία «ἀσκεῖ πίεσιν». Εἰς τὴν ἐρώ-
τησιν περὶ «τῆς ἀποτελεσματικότητος»
(σ. 25) τῆς ἀσκομένης ὑπὸ «τῶν φορέων»
(σ. 24) τῆς Ἐκκλησίας πίεσεως, ὁ συγ-
γραφεὺς δὲν δίδει ἀπάντησιν συγκεκρι-
μένην. Τὰ «μέσα» διὰ τῶν ὁποίων ἡ
Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀσκεῖ τὴν ἐπιτροπὴν
ἢ τὴν πίεσιν τῆς ἐπὶ τοῦ ποιμνίου τῆς
εἶναι, «ἐκτός τοῦ προφορικοῦ λόγου, τοῦ
γραπτοῦ λόγου καὶ τῆς πειθοῦς, καὶ τὰ
σύγγρονα μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας». Ὁ
συγγραφεὺς τονίζει ἰδιαίτερον τὴν σημα-
σίαν τῶν μέσων αὐτῶν ὡς καὶ τὰς
ἐλλείψεις τῶν (σ. 26-30). Ὁ συγγραφεὺς
ἀναφέρεται ἐν συνεχείᾳ εἰς τοὺς προσ-
διοριστικὸς παράγοντας τῆς ἀσκομένης
πίεσεως ἢ ἐπιτροπῆς (σ. 30-35). Αἱ ὀρθό-
δοξοὶ θρησκευτικαὶ ὀργανώσεις, ἐπ' ὅσον
ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, χρησι-
μοποιοῦνται ὑπ' αὐτῆς ὡς «μέσα» διὰ τὴν
ἀσκήσιν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς «ἐπὶ τῶν φο-
ρέων τῆς πολιτικῆς δράσεως ἢ τῆς κοι-
νῆς γνῶμης», ἀσκοῦσαι συγχρόνως κρι-
τικὴν τοῦ ἔργου τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας
(σ. 35-37). Ἡ Ἐκκλησία, λόγῳ τῆς μὴ
ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῆς εἰς τὴν πολιτι-
κὴν, κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν
τῆς χώρας, ἀδυνατεῖ πολλὰκις νὰ ἀσκήσῃ
ἀποτελεσματικὴν ἐπιτροπὴν ἢ πίεσιν ἐπὶ
τῆς πολιτείας εἴτε ἐπ' ὀφελείᾳ αὐτῆς τῆς
ἰδίας, εἴτε ἐπ' ὀφελείᾳ τοῦ ποιμνίου τῆς
(σ. 37-40).

Ἡ παροῦσα μελέτη, ἡ ὁποία ἔχει βασι-
σθῆ ἐπὶ ἀξιολογῶν καὶ λιαν ἐπικαίρου
ἑλληνικῆς καὶ ξένης βιβλιογραφίας, εἶναι
τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φιλοτιμῆς προσπά-
θειας ἐνὸς νέου ἐπιστήμονος, κριθεῖσα
ἐμμενῶς ὑπὸ τῆς οἰκείας πανεπιστημια-
κῆς σχολῆς (Νομικῆς) ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν
οὗτος προσφάτως. Εἰς αὐτὴν θίγεται
τολμηρῶς ἡ ἀποψις ἐνὸς θέματος γενι-
κοῦ ἔνδιαφέροντος ὡς εἶναι τὸ θέ-
μα Ὁρθόδοξο Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ
ὅποιον ἐλάχιστα ἔχει μελετηθῆ ἐξ ἐπό-
ψεως κοινωνιολογικῆς εἰς τὴν χώραν μας.

A. TZANIMHS

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΙΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ**

*The Greek Review of Social
Research*

εἰδικὸν τριμηνιαῖον περιοδικὸν
Ἐκδότης: Ἐθνικὸν Κέντρον
Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν (ΝΙΠΔΔ)
Σοφοκλέους 1, Ἀθήνα 122
Ἔτος 4ον. Τεύχος 18ον
Ὁκτώβριος-Δεκέμβριος 1973

διευθυντῆς συντάξεως
ΗΛΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΑΣ
Ἄγιου Χαριλάμπους 1, Ἀθήνα 701

ἐπεθύνθων τυπογραφεῖον Εὐάγ. Μ. Ράλλης
Λυκείου 1 - Ἄγ. Παρρασκευῆ
στοιχειοθεσία-ἐκτύπωσης-βιβλιοδεσία
Χ. Παπαδῶλια & Σία Ο.Ε.
Λεῦκτρων 3 - Σποῦλια
ἐπιμέλεια ἐκδόσεως
Ἰγπερσία Ἐννεμῆρσεως ΕΚΚΕ

*
TIMH TEXNOYΣ ΔΡΧ. 40
Single issue \$ 3

συνδρομα ἑσωτερικῶ (4 τεύχη):
διὰ ἰδιώτας δρχ. 150,
διὰ σπουδαστὰς δρχ. 120,
διὰ νομικὰ πρόσωπα, τραπέζας,
ὀργανισμοὺς δρχ. 300,
συνδρομὴ ἐξωτερικῶ (4 τεύχη): \$ 12

*
ἡ ἀναδημοσίευσις τῆς ὥλης τοῦ
περιοδικῶ ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν
ἀδείας τοῦ διευθυντοῦ συντάξεως
πέρας ἐκτυπώσεως 10.1.1974

Τὰ ἐνπύγραφα ἄρθρα ἐκφράζουσι τὰς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων τῶν
Signed articles express only the views of their author